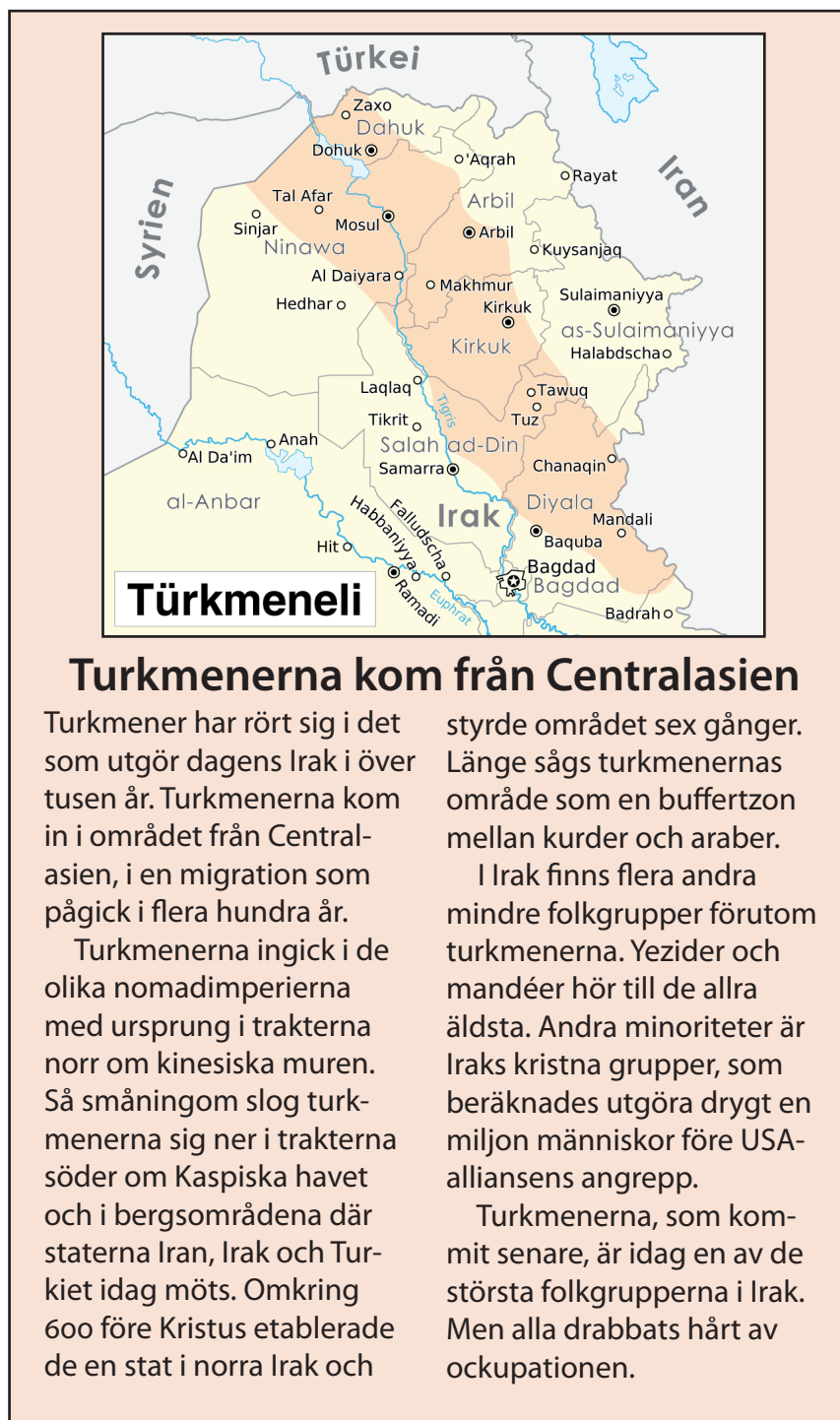

Turkmenerna i Irak drabbas av ockupationen

Det som händer i Irak mellan folkgrupperna har sällan sin grund i religion. Det handlar om maktkamp mellan länder. Det säger turkmenerna Selam Kervanci, Faraj Belgutay och Kubilay Leylani. En kall vinterdag i centrala Stockholm berättar de för oss om sitt folks historia och situation i dagens Irak.

Turkmenerna kom från Centralasien

Turkmen har rört sig i det som utgör dagens Irak i över tusen år. Turkmenerna kom in i området från Centralasien, i en migration som pågick i flera hundra år.

Turkmenerna ingick i de olika nomadimperierna med ursprung i trakterna norr om kinesiska muren. Så småningom slog turkmenerna sig ner i trakterna söder om Kaspiska havet och i bergsområdena där staterna Iran, Irak och Turkiet idag möts. Omkring 600 före Kristus etablerade de en stat i norra Irak och

styrde området sex gånger. Länge sågs turkmenernas område som en buffertzonen mellan kurder och araber.

I Irak finns flera andra mindre folkgrupper förutom turkmenerna. Yezider och mandéer hör till de allra äldsta. Andra minoriteter är Iraks kristna grupper, som beräknades utgöra drygt en miljon människor före USA-alliansens angrepp.

Turkmenerna, som kommit senare, är idag en av de största folkgrupperna i Irak. Men alla drabbats hårt av ockupationen.

Många turkmen från Irak lever idag som flyktingar i Sverige. Irak-Turkmenska Riksförbundet har över 3000 medlemmar. De flesta bor i Göteborg, men många är även bosatta i Stockholm och Västerås.

I Irak har turkmenerna funnits i över 1200 år, säger Faraj Belgutay, och fortsätter: Det turkmenska språket skrivs som arabiskan. Men vi talar en äldre dialekt av turkiska än den som talas i Turkiet. Turkmenerna betraktar sig samtidigt som irakier och försvarar den irakiska statens enhet och en stark central regering mot splittring och delningsförsök.

Skolor och föreningar

Turkmenerna, som har stora kulturella och språkliga likheter med turkarna i Turkiet, hamnade utanför statsbildningen Turkiet. I det nybildade Irak, som 1932 till 1958 var en monarki tillsatt och kontrollerad av det brittiska imperiet, blev turkmenerna som folk illa behandlade. De deporterades till arabiska områden, och de utsattes för en stor massaker 1946 i Gawer Baghi.

Mellan 1959 och 1968 rådde – med vissa undantag – bättre tider för turkmenerna. De fick poster i Iraks regering, de kunde starta skolor och kulturföreningar. Tidningar på turkiska med latinsk skrift tilläts utkomma.

Under Saddamtiden skedde, från 1977, en viss arabisering av Kirkuk för att behålla kontrollen över norra Irak och den nationaliserade oljan, säger Selam Kervanci.

Även vi turkmen drabbades. Turkmenska lärare ersattes av arabiskspråkiga. Mark konfiskerades från turkmen och gavs till araber. Det blev förbjudet att tala turkiska offentligt. Så sent som 1987 måste

turkmener i folkräkningar uppge sig vara araber eller kurder, annars hotades de med deportation till Saudiarabien. Målet var att få turkmenerna att minska i antal i de oljerika norra delarna av Irak.

– Denna politik har intensifierats efter USA-koalitionens ockupation av Irak 2003. Den 10 april 2003 gick kurdiska peshmerga-krigare från partiet PUK, Patriotic Union of Iraq, in i staden Kirkuk. De satte eld på byggnader som kunde kopplas till den långa turkmenska närvaron i staden, bland annat ett museum i en byggnad från den ottomanska tiden. Det nuvarande kurdiska styrets bedriver fortfarande en politik för att spä ut den turkmenska befolkningen det kurdiska samhället. Detta gäller särskilt staden Kirkuk, säger Faraj Belgutay.

Turkmeneli, turkmenernas område i Irak

– Vårt område kallar vi Turkmeneli. Kurdiska företrädare har påpekat att de är fyra miljoner och knappast kan kallas för en minoritet i Irak. Men vi turkmener är över tre miljoner i landet. Är vi en ”minoritet”?

Turkmenerna uppgår enligt vissa uppgifter till tre miljoner människor i dagens Irak och utgör den tredje största folkgruppen efter araber och kurder. Städer som Mosul, Erbil, Kirkuk och Diyala är centrala för Iraks turkmener. I Bagdad är de ett betydande inslag.

– Vid en folkomröstning 1957 bestod Kirkuks befolkning till 98 procent av turkmener. Två procent utgjordes av araber, kurder och andra grupper, säger Selam Kervanci.

– Ja, det finns många turkmener i städerna Kirkuk och Tal Afar, säger Kubilay Leylani. Turkmenerna finns framför allt i norra Irak, i Kirkuk, och Diyalaprovinserna. 90 procent av turkmenerna är muslimer, varav 60 procent sunni och 40 procent shiiter.

Det som händer i Irak mellan folkgrupperna har dock sällan en verklig grund i religion. Det handlar om maktkamp mellan länder:

– I Kirkuk levde judar, kristna och turkmener sida vid sida, säger turkmenerna samstämmigt. Vi besökte varandras högtider och kyrkor och moskéer. Nebukadnessar, som inte var arab, drev ut judar och assyrier.

Det är samma sak idag.

Kurdifiering av Kirkuk

– Efter USA-koalitionens ockupation av Irak 2003 har motsättningar av olika slag drivits på. Turkmenerna liksom Iraks minoriteter och huvudbefolkning har drabbats hårt av ockupationen. Dagens kurdifiering av Kirkuk upplever vi som mycket värre än arabiseringen under Saddamtiden, säger Faraj Belgutay.

– Iraks premiärminister Al Maliki har låtit utnämna en hel del kurdiska generaler till poster i Kirkuk. Kurdpartierna har även skickat folk och milis, peshmergas, till områdena söder om irakiska Kurdistan. Dessa områden vill klanpartierna i irakiska Kurdistan införliva med sitt område.

– I valet 2010 angav Iraks ambasad befolkningen i Kirkuk till 535 000, men vallängden för Kirkuk hade 778 673 namn, säger Faraj. Hur gick det till?

– Idag pågår etnisk rensning och starka försök från kurdpartierna att befolkningsmässigt ändra förhållandena till förmån för kurdisk seger i en folkomröstning i Kirkuk. Detta drabbar turkmener, araber och alla icke kurdiska folkgrupper, säger Faraj Belgutay.

Intervju: Sigyn Meder och Henrik Persson

*Vi turkmener finns främst i norra Irak, i Kirkuk, Tal Afar och Diyalaprovinserna, säger Kubilay Leylani.
Foto: Henrik Persson*

*Vårt område i Irak kallar vi Turkmeneli, säger turkmenerna Selam Kervanci, till vänster och Faraj Belgutay, till höger.
Foto: Henrik Persson*

